

EZ A FALU VÁROS!

(Avagy a városi rang adományozásának gyakorlata s következményei 1990 után)

(This Village is a Town!)

BELUSZKY PÁL – GYŐRI RÓBERT

Kulcsszavak:

városhierarchia várossá nyilvánítás városi rang

Ma Magyarországon kb. 200 városi funkciójú s közel 300 városi ranggal rendelkező település található. A nagyszámú városi funkció nélküli város léte felveti a kérdést: nem kellene-e a várossá nyilvánítás kritériumait szigorítani (vagyis „lefékezni” a várossá nyilvánítások ütemét), illetve várossá fejleszthető-e a közel száz „faluváros”. A szerzők szerint ez utóbbira sem lehetőség, sem szükség nincs – az ország településeinek városi javakkal való zavartalan ellátása, legfeljebb a „valódi” városok számának minimális növelése szükséges –, a várossá nyilvánítás szigorításának pedig az igazságosság elve mond ellent (mert ekkor a már birtokon belül lévők városi címének jogosságát is meg kellene kérdőjelezni). Vagyis nem indokolt változtatni a várossá nyilvánítási gyakorlaton.

Már a számok is gyanúsak (1. táblázat). Lehetséges, hogy a városok száma bő fél évszázad alatt több, mint megötszöröződött? (A települések város-voltának megítélésekor – szakmai ártalomként, mint geográfus, esetleg regionális kutató – önkéntelenül városi *funkciójú* településekre gondolunk, persze.) Hisz 1950-ben még csupán 52 település büszkélkedhetett városi rangjával, 2006-ban számuk 289-re emelkedett, s lesznek még többen is. Lévéen a településhálózat lassú reagálású rendszer, ez a számbeli sokasodás nehezen hihető. Pontosabban: kérdéseket vet fel. Mint pl.:

- Ez a pillanatnyilag számon tartott közel 300 település „valódi” város? Megfelelnek a településtudomány vagy a geográfia városokkal szemben támasztott követelményrendszerének?
- Vagyis milyen viszony áll fenn (s állt fenn a múltban) a *városi rangot* viselő s a *városi szerepkörrel* rendelkező települések között?
- Ha beigazolódná a gyanú, hogy ma már több a „rangos”, mint a tényleges város – fenn az ernyő, nincsen kas –, vagy a múltban épp fordított volt a helyzet, akkor mi a teendő?
  - Fejlesszük valódi várossá e „faluvárosokat” (maradjunk a továbbiakban ennél a kifejezésénél a nehézkes „városi funkció nélküli városi rangú település” helyett), egyáltalán lehetséges és szükséges ez?
  - Állítsuk le sürgősen a várossá-nyilvánítási hullámot, netán „vegyük vissza” a városi címet egynémely, erre „méltatlan” településtől?

- Esetleg töröljük el a jogi különbségtételt a településhierarchia különböző fokán álló települések között?
- Egyáltalán szükség van-e a kétféle megközelítés – a közigazgatási és a funkcionális (településtudományi, földrajzi) – közötti összhang megteremtésére?

I. TÁBLÁZAT

*A városok számának és a városi népesség arányának alakulása, 1950–2006
(Number of Towns and Inhabitants between 1950–2006)*

Időpont	A városok száma	Gyarapodás	A városi népesség aránya, %
1950. I. 1.	54	–	36
1960. I. 1.	63	9	40
1970. I. 1.	73	10	45
1980. I. 1.	96	23	53
1988. I. 1.	125	29	58
1990. I. 1.	166	70	62
1995. I. 1.	194	28	63
2000. I. 1.	222	56	64
2006. I. 1.	289	67	67

Forrás: Szigeti E. 1997. 69–70. o. adatai alapján, kiegészítve.

Hogy e kérdésekre válaszolni tudjunk, fel kell mérnünk, valóban nagyobb szám-ban fordulnak-e elő városi szerepkör nélküli városi rangú települések – faluvárosok – az országban, s melyek azok.

A városi szerepkörök mibenléte a geográfiában (település- és regionális tudomány-ban) kellően tisztázódott s ma már kevésbé vitatott, noha a város meghatározása a lakosság térpályáinak tágulása s sokrétűvé válása (hivatásforgalmi, rekreációs, kereskedelmi stb. térpályák) s így a települések térbeli fellazulása, egymásba olva-dása (ingázás, agglomerálódás, szuburbanizáció, konurbanizáció stb.), egyes intéz-mények, tevékenységek hierarchikus rangjának gyors változása, a városinak tartott szerepkörök vidéki térségekben való terjedése stb. következtében egyre nehezebb, s vitathatatlan definíció aligha adható. Arról nem is beszélve, hogy a város „lényege”, eszenciája az egyes tudományágak számára más és más. A „tértudományok” köré-ben legelfogadottabb definíció szerint a város a településállományon belül kialakult földrajzi munkamegosztás terméke; e munkamegosztásban a központi szerepkört betöltő település, amelyben a városi alapfunkciók megfelelő mennyisége és sokféle-sége tömörült. Olyan település tehát, ahol a lakosság nem mindennapi igényeit kielégítő tevékenységek, intézmények koncentráálódtak. Településhálózati szerepé-nél, „hivatásánál” fogva tehát a város a csere, az érintkezés, a „találkozások” kitünt-e-tett színtere a területi munkamegosztás által strukturált világban; természetesen nem csak az áruk cseréjének, hanem a tudás, az információ, az eszmék, „kultúrák” cseré-jének is. A központi szerepkörre támaszkodva a város jelentős térszervező erővel rendelkezik, s gyakorta döntési, hatalmi központ.

E városfogalom csak további kiegészítésekkel válik szabatosná és korrekté, e kiegészítések közül azonban csak egyet, a témánk szempontjából nem mellőzhető említjük: amennyiben a várost a városi alapfunkciók – az intézményi-tevékenységi hierarchia felsőbb fokain álló, nem mindennapi igényeket kielégítő szolgáltatások – meglétével jellemezzük, nyilvánvaló, hogy nem minden, a környező „vidékhez” fűződő kapcsolatokkal rendelkező település számít városnak, nem minden „központ” szükségszerűen város. Elaprózott településszerkezetű, aprófalvas területeken az alapfokú intézmények több környező települést is elláthatnak szolgáltatásaikkal (házi orvos, állatorvos, körjegyző, „körzeti” általános iskola vagy akár plébánia stb.), de ezzel nem válik székhelyük várossá. Magyarország aprófalvas vidékein, Zala, Vas, Baranya, Szatmár megyékben néhány száz lelkes falvak intézményei is vonzástérületre tesznek szert, „központok”, de nem városok. Azért szükséges ezt hangsúlyozni, mert a várossá-nyilvánítás feltételei között fel-felbukkan a „térégi szerepkör” megléte, s ez oly települések esetében, mint pl. Pálháza, Óriszentpéter, Zalalövő, Gönc stb., félrevezető lehet. A falvak s városok elkülönülését, a városoknak a településhálózatban – mint hálózatban! – elfoglalt helyét első renden a *településhierarchiában* elfoglalt pozíció határozza meg. Ezt a pozíciót viszont – a városfogalomból kiindulva – a szűkebb értelemben vett *városi funkciók összetétele*, egyes szerepkörök ill. e szerepköröket ellátó *intézmények jelenléte vagy hiánya*, a városi funkciók – mégpedig a hierarchikusan differenciált funkciók-intézmények – *választéka* határozza meg.

A fenti elvet elfogadva több időpontra meghatároztuk Magyarország városainak hierarchikus rendszerét. (Úgynevezett „leltározó” módszert alkalmazva, vagyis mintegy száz városi intézmény vagy tevékenység meglétét vagy hiányát figyelembe véve.) A vizsgálatok eredményei szerint a 21. század elején Magyarországon kb. 123–124 sokoldalú városi funkcióval, a városi lét járulékos elemeivel – tradíció, városias településkép, az átlagosnál nagyobb lélekszám stb. rendelkező település s további 88–90, több-kevesebb városi funkcióval bíró település található (*2. táblázat*), összesen tehát mintegy 210–215 város. Egyrészt meg kell jegyeznünk, hogy a 88–90 „alig város” város-volta funkcionális szempontból bizonytalan, vitatható, másrészt e vizsgálat szerint 79–80 városi rangú település semmiképp nem tartozik a városállományhoz, vagyis a várossá nyilvánítási hullám mára túlcsapott a fellelhető városi települések körén, ma már egyszerűen nincs olyan városi szerepkörű települése az országnak, amely nem rendelkezne városi ranggal. A nagy várossá nyilvánítási konjunktúra éveit követően legfeljebb Bük – 3084 lakos – községi rangban maradását feltűnő akkor, amikor az idegenforgalmi szerepkör jó ajánlólevelével a városi cím adományozásához – lásd. Zalakaros, Harkány, Velence, Visegrád esetét –, valamint Piliscsabáé (a 6425 lakosú település egyetemi székhely s agglomerációs település, mint pl. a várossá emelt Kistarcsa, Tököl vagy Ócsa) s a 8540 lakosú Kiskunlacházáé, az egykori szabadalmas kiskun városé, mely település bizonyára felveszi a versenyt pl. Cigánddal vagy Tiszacsegével.

2. TÁBLÁZAT

Az egyes hierarchikus szintekbe sorolt települések száma
(Number of Settlements of Hierarchical Levels)

Hierarchia-szint	A városok száma
I. Főváros	1
II. Regionális központ	5
ebből teljes értékű	4
hiányos	1
III. Megyeközpont	13
ebből teljes értékű	6
hiányos	7
IV. Középvárosok	25
ebből teljes értékű	12
hiányos	13
V. Kisvárosok	78
ebből teljes értékű	29
hiányos	49
VI. Csekélyebb városi szerepkörű települések	88
ebből teljes értékű	36
hiányos	52
<i>Összesen</i>	<i>210</i>

Forrás: Saját számítások.

Ami az „alig-városok” kérdését illeti: e hierarchia-szintbe kerülhettek azok a települések, amelyek mutatórendszerünk által felölelt intézményekből legalább négyvel rendelkeztek (pl. középiskola, TBC-gondozó, munkaügyi kirendeltség, könyvbolt, közjegyző, biztosító intézet stb.). A „küszöbértéken” természetesen lehet vitatkozni. Az is tény, hogy számos szebb napokat látott, egykor markáns városi szerepkörrel rendelkező, hanyatlása ellenére ma is városi funkciókat ellátó település került e hierarchia szintbe – mint pl. Vasvár, Putnok, Edelény, Csurgó, Devecser, Bácsalmás, Tab stb. –, ugyanakkor egy sor olyan település is, melyek csupán néhány városi intézménnyel rendelkeznek, városi múltjuk nincs, településképük, társadalmuk falusias, gyakran infrastrukturális ellátottságuk is szerény – pl. Hajdúhadház, Újfehértó, Hajdúdorog, Battonya, Jászárokszállás stb. –. Ám az utóbbiak is városi ranggal rendelkeznek. Ezért ez a város csoport, a városállomány peremén elhelyezkedő városi rangú települések is vizsgálatot érdemelnének, elsősorban „jövőjük” okán.

Az is figyelemreméltó, hogy a városhálózat és a városállomány – különösen ha csupán a városok számát tekintjük – rendkívül stabil Magyarországon. A 20. század városhierarchiájának feltárására több, azonos elméleti-módszertani alapokon nyugvó vizsgálatot folytattunk (Beluszky 1967, 1973; Beluszky–Győri 2004), s ezek arra engednek következtetni, hogy egy évszázad alatt a mai országterületen az egyes hierarchiaszintekbe sorolt – „valódi” – városok száma alig változott (3. táblázat). Az urbanizáció tehát hazánkban nem jelentette a városok számának látványos gyarapodását; lélekszámuk növekedését, agglomerálódást, szuburbanizációt igen, így természetesen a városi lakosság arányának növekedését is.

3. TÁBLÁZAT

A városállomány hierarchikus tagolódása, 1910–2002*
(*Hierarchical Distribution of Cities, 1910–2002*)

<i>Hierarchia-szint</i>	<i>A központok száma</i>			
	<i>1910</i>	<i>1965</i>	<i>1995</i>	<i>2002</i>
<i>I. Regionális központok</i>	4	5	5	5
<i>II. Megyeközpontok</i>	20	12	14	13
<i>III. Középvárosok</i>	21	33	25	25
<i>IV. Kisvárosok</i>	79	91	83	78
<i>I-IV. Összesen</i>	<i>124</i>	<i>141</i>	<i>127</i>	<i>121</i>

*A mai országterületen.

Forrás: Saját számítások.

1910-hez viszonyítva a 3. évezred első éveig néhányal csökkent a markáns városi funkciókkal rendelkező települések – legalább kisvárosok – száma, miközben a városi lakosság aránya 67%-ra emelkedett. (Mindeközben természetesen az egyes szintek állománya változott, egy sor település tört be a városok közé – pl. az 1950-es 1960-as években az ún. szocialista városok –, mások hanyatlottak, esetleg ki is estek a városok közül.) Ehhez az alig változó város-számhoz kell mérni a városi rangú települések számának változásait.

Visszatérve a faluvárosokhoz: ismételten áttekintettük e települések jelenlegi *településhálózati* szerepét. Számba vettük a hierarchia-vizsgálatok alapján a városok sorából kiszorult (városi rangú) települések városi intézményekkel való ellátottságát. A „valódi” kisvárosi szerepkörű intézményekkel egyáltalán nem rendelkeznek (bíró-ság, ügyészség, rendőrkapitányság, földhivatal, kórház, ÁNTSZ stb.). Az épp-hogy városinak minősülő intézmények jelenlétét a 4. táblázat tartalmazza. Látható, hogy a legtöbb, e kategóriába tartozó településből ezek is hiányoznak. Kivételt képeznek az okmányirodák és – némi meglepetésre – a középfokú oktatási intézmények. E települések bő harmadában működik autókereskedés s néhányban mentő-állomás. Megjegyzendő, hogy a táblázatban nem szerepelnek a pénzintézetek; a vizsgált települések többségében működik bankfiók vagy takarékszövetkezet, takarékszövetkezeti fiók, csakúgy, mint különböző szaküzletek, üzemanyagtöltő állomások, egy-két évtizeddel ezelőtt még városinak minősülő szolgáltatás. (Időszerűnek tűnik egyébként a „város”, a „városi intézmény” kritériumainak újrafogalmazása az elmúlt egy-másfél évtized változásai nyomán.)

Folytatódik ugyanis az a tendencia, hogy a legtöbb városi intézmény hierarchikus rangja folyamatosan csökken; pl. a középiskolák az 1940-es évek végéig közép- városi funkciót tölthettek be, ma viszont már alig számíthatók a városi szerepkörök közé. Míg a szocializmus évtizedei alatt az autókereskedés – pontosabban a kiutalt személygépkocsik átvétele – csupán Budapesten folyt, tehát országos funkciónak számított, ma már a faluvárosok egy részében is működik autókereskedés. A városi funkciók „alászállása” ellenére az e csoportba sorolt települések nem tekinthetők városoknak csupán városi címük miatt.

4. TÁBLÁZAT
Néhány városi intézmény előfordulása a faluvárosokban
(Town Institutions in Village Towns)

Település	Lélek- szám 2005. I. 1.	Gép- jármű- szak- üzlet	Szálloda	Panzió	Gimná- zium	Szak- közép- iskola	250 fő fölötti vállal- kozás	Munka- ügyi kiren- deltség	Mentő- állomás	Ok- mány- iroda
Abádszalók	4 555		1	1						
Adony	3 839	1		1						1
Albertírsa	11 884							1		
Bábolna	3 874	1	1		1		1			
Badacsonytomaj	2 247	1	1	1						
Balatonfűzfő	4 215	1		1	1	1	1		1	1
Balkány	6 852				1					
Bátaszék	6 824	1		1	1					1
Bélapátfalva	3 351	1		1	1					1
Berhida	6 020									
Bóly	3 851			1		1	1			1
Borsodnádásd	3 438	1								1
Cigánd	3 168									1
Csepreg	3 593	1	1			1				1
Csorvás	5 646									
Demecser	4 525				1	1	1			1
Déaványa	8 693			1	1					1
Dombrád	4 243			1	1					1
Dunavarsány	6 329	1								
Elek	5 462	1			1					1
Emőd	5 458									1
Ercsi	8 542	1		1	1			1		1
Felsőzsolca	7 162	1								1
Fót	17 287	1		1	1	1	1			
Füzesgyarmat	6 365		1							1
Göd	16 375	1	1				1			1
Gönc	2 160							1	1	1
Hajdúsámson	11 573	1			1					
Harkány	3 678	1	1	1						
Herend	3 557			1			1			1
Ibrány	6 937				1	1			1	1
Jánossomorja	5 937			1			1			
Jászfényszaru	5 881				1	1				1
Kaba	6 454						1			
Kadarkút	2 775				1	1				
Kemecse	5 052								1	
Kenderes	5 317				1	1				
Kerekegyháza	6 129		1	1						1
Kisköre	3 061									
Komádi	5 921				1		1	1	1	1
Lábatlan	5 332		1		1		1			
Máriapócs	2 191		1							1
Martonvásár	5 360			1					1	
Mindszent	7 311				1					
Nagyecsed	6 706				1					1
Nagyhalász	5 897				1		1			1
Nagymaros	4 488	1			1					1

Település	Lélekszám 2005. I. I.	Gép- jármű- szak- üzlet	Szálloda	Panzió	Gimnázium	Szak- közép- iskola	250 fő főllötti vállal- kozás	Munka- ügyi kiren- deltség	Mentő- állomás	Ok- mány- iroda
Nyékldákháza	5 005	1								
Nyíradony	8 084				1					1
Nyírlugos	2 911							1		
Nyírtelek	7 114			1	1		1			
Ócsa	8 949	1		1	1	1	1			1
Őriszentpéter	1 278			1			1			1
Örkény	4 994	1				1			1	
Pálháza	1 102			1						
Pannonhalma	3 848		1	1	1				1	1
Pilis	11 281	1								
Polgárdi	6 630				1					1
Pomáz	15 799	1	1				1			1
Rakamaz	5 091	1			1				1	1
Répcelak	2 583			1	1		1		1	1
Sándorfalva	8 096	1		1	1					
Szabadszállás	6 648	1		1	1	1			1	
Szendről	4 324								1	1
Szigethalom	14 269	1								
Téglás	6 497	1		1	1		1			1
Tét	4 106	1		1	1		1	1	1	1
Tiszacsege	4 912									1
Tompa	4 876				1					1
Tököl	9 495	1					1			1
Tura	8 066	1								1
Újszász	6 920				1	1				1
Üllő	10 149	1					1			
Vámospércs	5 569				1			1		
Velence	4 763		1	1						
Vésztő	7 488									1
Villány	2 648			1		1				1
Visegrád	1 718		1	1			1			1
Zalakaros	1 625		1	1						1
Zalalövő	3 197									1
<i>Összesen</i>		<i>31</i>	<i>15</i>	<i>30</i>	<i>36</i>	<i>14</i>	<i>22</i>	<i>5</i>	<i>15</i>	<i>49</i>

Forrás: Saját szerkesztés.

A 4. táblázat áttanulmányozása nyomán ugyan néhány település esetében felmerülhet a gyanú, hogy egy behatóbb vizsgálat esetleg igazolná város-voltukat – pl. Balatonfűzfő, Fót, Ócsa, Tét, Komádi stb. esetében –, de a legtöbb faluvárosban még a legszerényebb városi intézményekből is legfeljebb mutatóban található egy-kettő. Vagyis e kiegészítő vizsgálat is megerősítette egy sor faluváros létét.

A faluvárosok lélekszámát tekintve (4. táblázat) – szintén felmerülhet, hogy egyesek közülük mégiscsak városok. Magyarországon a 10 ezer fős lélekszám tekinthető a városodás küszöbértékének, a Dunántúlon – a Dunántúlon szinte törvényszerűen a 20. század derekáig – pedig már az 5 ezer lelkes települések is városi funkciót töltöttek be. Ehhez képest 8 faluváros lakosság száma meghaladja a 10 ezer főt – Fóté, Gődé és Pomázé a 15 ezer főt is –, többségük lakosság száma pedig 5 és 10 ezer fő

közé esik (kivételek számít Pálháza, Óriszentpéter, Visegrád és Zalakaros kétezer fő alatt maradó lélekszáma). A magas lakosságszám kétségtelenül azt eredményezi, hogy bizonyos városi szolgáltatások a „saját” lakosság ellátása érdekében is megtelepednek a nagyobb faluvárosokban, ám nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az említett települések – valamint Szigethalom, Pilis, Üllő – a budapesti agglomeráció részét képezik, földrajzi értelemben nem is tekinthetők önálló településeknek, így egyenkénti megítélésük is problematikus. Ugyanez vonatkozik a 11 és félezer lakosú Hajdúsámsonra, Debrecen „szuburbiájára”.

Ugyanakkor a faluvárosok *nem feltétlenül fejletlen* települések.

A „fejlettség” vizsgálata a településtudomány kedvenc témája; abból a feltételezésből indul ki, hogy a települések legkülönbözőbb alkotóelemei – az infrastruktúra, a lakásállomány, a gazdaság egyes elemei, a lakosság demográfiai és társadalmi jellemzői stb. – egy skálán elhelyezhetők, pl. a lakásnagyság, a telefonsűrűség, a 10 000 lakosra jutó vállalkozások száma stb. alapján, s e skálák egyszerűen összegezhethetők, pl. a rangszám-módszerrel. Csakhogy a városok „fejlettségének” a vizsgálat során figyelembe vett tartalma messzemenően befolyásolja az eredményt. Ha a városok többségében előforduló összetevőket vonjuk be a számításokba – mint pl. a műszaki infrastruktúra színvonala, a lakosság jövedelme, iskolázottsági színvonala, gazdasági aktivitása, a vállalkozások sűrűsége, lakásfelszereltség stb. –, akkor bizonyos aspektusból mérjük ugyan a „fejlettséget”, de a magasabb szintű városi funkciók jelenléte, fejlettsége nem alakíthatja a rangsort (pl. a főiskolák, egyetemek, klinikák, kórházak, az államigazgatás intézményei stb.). Ha viszont ezeket is bevonjuk a vizsgálatba, akkor többek között „leképezzük” a hierarchikus rangsort.

Mivel a városhierarchia „alján”, illetve azon „kívül” elhelyezkedő települések fejlettségét kívántuk „mérni”, az előbbi megoldást választottuk. (A mutatók között az átlagos lakásnagyság, a diplomások aránya, a foglalkoztatási ráta, a közcsatornába kapcsolt lakások aránya, a személyi jövedelemadó egy főre jutó értéke, a középiskolai tanulók, a szakrendelő intézeti óraszámok fajlagos értékei szerepeltek, többek között). Az így nyert rangsor önmagában eléggé problematikus; valóban „fejlettebb” település Hévíz vagy Budakeszi, mint pl. Székesfehérvár vagy az összes regionális központ? Lehetséges, hogy Kőszeg fejletlenebb, mint Tab vagy Pécel? Ha azonban a nyert rangsort annak tekintjük, ami – nem a városhálózatban elfoglalt pozíciót, nem a magasabb szintű városi szolgáltatások jelenlétét stb. tükrözi –, akkor kiderül, hogy egynémely faluváros „fejlettsége” kiemelkedő. Az első ötven helyezett között 8 faluváros található, elsősorban üdülő-fürdővárosok, turisztikai célpontok – Zalakaros, Harkány, Visegrád, Velence –, agglomerációs települések – Göd – vagy speciális helyzetű települések, mint Bábóina, az 56. helyet elfoglaló Bóly, a 78. Herend és így tovább. E településekben az idegenforgalom a lakosságszámhoz mérten kiemelkedően kedvező kereskedelmi ellátottságot, szolgáltatásokat tart életben, magas a vállalkozások „sűrűsége”, igen kedvezőek a helyi társadalmak „mutatói”, jövedelmi helyzete, jól kiépített a műszaki infrastruktúra. Ugyanakkor az utolsó 50-ben 36 falu-város található. Ám mivel a „fejlettség” nem a városi szerepkörök volumenét méri, a faluvárosok városvoltának megítélése során figyelmen kívül hagyhatók.

Mivel magyarázható akkor, hogy e települések tömegesen nyertek városi rangot, szinte kivétel nélkül 1990 után? (1990. január 1-jén 166 városi rangú település létezett, tehát kevesebb, mint a városi funkcióval rendelkező település.)

A városi rang és a városi funkció viszonya történelmünk során többször változott. 1848 előtt mintegy 800 település rendelkezett valamiféle városi kiváltsággal (az akkori országterületen). Nyilvánvaló, hogy a városi rangú települések tekintélyes hányada nem rendelkezhetett városi szerepkörrel. Modern értelemben vett városi jogállásról a kiegyezés (1867) után beszélhetünk Magyarországon. A kiegyezést követően felszámolták a feudális jellegű – rendkívül sokféle, kusza, számos egyedi megoldást is magában foglaló – jogviszonyokat. A dualizmuskori törvényhozás kétféle városi jogállást teremtett: a rendezett tanácsú városokat (a járási igazgatással egy szinten), illetve a törvényhatósági jogú városokat (a vármegyei jogállással egy szinten). A városi rang kérelmezése önkéntes volt, de különböző intézmények fenntartását követelte meg, elsősorban nem kiváltságokat, hanem terhes köteleességeket jelentett. A volt mezővárosok többsége ezért lemondott városi címéről, ugyanis nem tudták vállalni az intézmények fenntartásából származó terheket. Ennek köszönhetően több olyan megye is volt, amelyben egyáltalán nem volt városi jogú település (pl. Moson, Ugocsa, Árva vármegye). A korszak végén, 1910-ben 138 városi jogállású település maradt a történeti Magyarországon (Gyáni–Kövér 1998, 52–53). A funkcionális értelemben városnak tekinthető települések száma ezt messze meghaladta (a kiegyezés előtt éppen fordított volt a helyzet), mintegy 330 települést sorolhatunk ide, ugyanakkor több olyan városi rangú település is volt, amely városi funkciókkal nem rendelkezett (Beluszky–Győri 2005).

A két világháború közti időszakban ez a városstruktúra alapvetően nem módosult, megmaradt a kétféle városi jogállás, csupán a városok száma bővült. 1914-ben a mai országterületen 43 város volt, ez a szám 1938-ig 56-ra növekedett. Az új városok regionális eloszlása egyenletesnek mondható, csak a főváros körüli agglomeráció területén szembetűnő a városok számának növekedése. Újpest mellett ekkor kap városi címet Rákospalota, Kispest, Pesterzsébet, Budafok és Pestszentlőrinc. (Beluszky 1999). A városok számbeli növekedése ellenére továbbra is akadnak olyan vármegyék, amelyekben hiányoztak városi jogú települések (igaz jobbára ezek a „csonka-vármegyék”, amelyeknek fontosabb települései az új országhatáron kívül maradtak, pl. Bihar, Abaúj-Torna vagy Szatmár, Ugocsa és Bereg k. e. e. vármegye).

A szocializmus korszakának első évtizedében lényegében megszűnt a kétféle városi jogállás, bár névleg megmaradt a megyei jogú város cím (4 város élhetett vele: Miskolc, Debrecen, Pécs és Szeged). A nagyobb lélekszámú, fontosabb városok (24 város) közvetlenül megyei, a kisebbek (29 város) pedig járási igazgatás alá kerültek, csupán a főváros maradt ki a területi hatáskörű szervek joghatósága alól. Ezzel egyidőben gyakorlatilag felszámolódott a városi önkormányzatiság (autonómia) is, valamennyi város a centralizált állami irányítás alá került (Hajdú 2001). A városi rang adományozása ettől kezdve állami akarat kérdése, a városi státusz pedig nem a települések tehervállalási képességét (vagy ambícióját) tükrözi. A városi jogállás inkább előnyökkel járt, mint kötelezettségekkel: magasabb normatív támogatás az állami

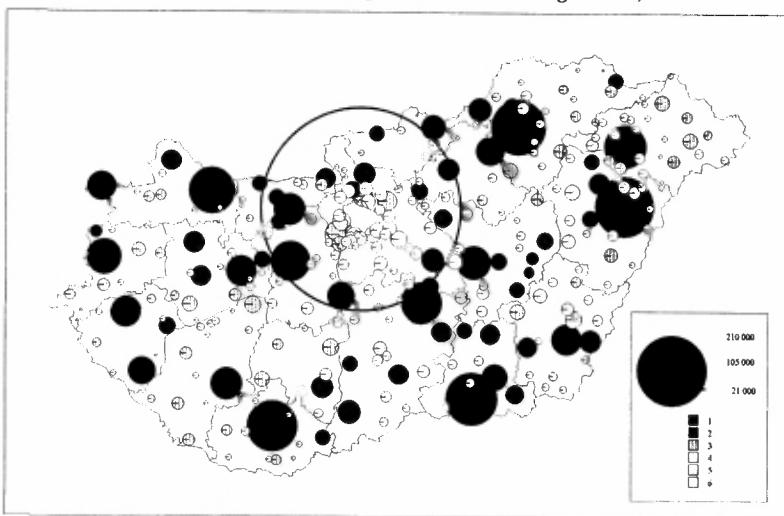
újraelosztás során, városi intézmények letelepítésében élvezett előny, nagyobb létszámú és jövedelmű helyi adminisztráció, az áhított iparhoz való hozzájutás nagyobb lehetősége stb. Ezért a várossá nyilvánítással az állam is csak visszafogottan élt, a lehetőséget szigorú követelményrendszerhez kötötte (Beluszky 1999). 1945 és 1954 között 12 új várossal gyarapodott a hazai városállomány (közben Nagy-Budapest kialakításakor 1950. január 1-jén 7 várost Budapesthez csatoltak). Közvetlenül a háború után Tatabánya és Salgótarján került a városok közé, s agrárszocialista múltjától is támogatva a „legnagyobb magyar falu”, Orosháza. Ezt követően az új városoknak a többsége nehézipari, ill. bányászati centrum volt, jó néhány közülük ún. „szocialista iparváros” (pl. Dunaújváros, Komló, Kazincbarcika, Oroszlány). 1955 és 1966 között pedig egyetlen kivétellel (Ajka) nem élt az állam a várossá nyilvánítás eszközével.

A hatvanas évek második felében 10 település, az Országos Településhálózat-fejlesztési Koncepció 1971-es elfogadása után pedig 23 település kapott városi rangot 1982-ig. Ezek a települések már korábban is betöltötték városi funkciókat, külső (építészeti) megjelenésük és társadalmi összetételük is többnyire urbánus képet mutatott. A városhálózat nagyságrendi tagolódását jól jellemzi, hogy mindössze három olyan város volt ezek között, amelyek lakossága nem érte el a 10 ezer főt; a Nyugat-Európában tömegesen jelen lévő kisvárosok Magyarországon nem élvezhették a városi jogállás előnyeit. 1982-ben 96 város volt hazánkban, ezekben a településekben élt az ország népességének 53%-a. A megyei (jogú) városok száma nem változott lényegesen, csupán Győr csatlakozott ehhez a csoporthoz.

A városi rangú és szerepkörű települések viszonyára ekkor az a jellemző, hogy a városi rangú települések száma kisebb volt, mint a városi szerepkörrel rendelkezőké, vagyis több tucat, földrajzi-funkcionális értelemben városnak bizonyuló település községi státuszban maradt (az 1950-es évek elején a városi funkciójú településeknek csupán harmada, az 1970-es években fele rendelkezett városi ranggal). A várossá nyilvánítások üteme a nyolcvanas évek derekán gyorsult fel; 1983 és 1989 között 70 (!) településnek juttattak városi címet, közülük 41 egyetlen évben, 1989-ben lépett a városok sorába (*I. ábra*). A városok számának gyors „felfutása” több tényezővel magyarázható. A „rendszer” gazdasági és kezdődő politikai válsága következtében erősen visszaestek az állami beruházások – lakásépítés, ipartelepítés stb. –, a gyengülő rendszer egyre kevésbé tudott ellenállni a különböző kritikáknak, ill. követeléseknek. Az önkormányzatok állami finanszírozásában megjelentek a normatív elemek – „fejkvóták” –, így csökkentek a városok és a községek közötti különbségek e téren. Így a várossá-nyilvánítás egyre kisebb tehertételt jelentett az állam számára. Másrészt az 1984-ben általánossá tett városkörnyéki igazgatási szisztémában egy sor „városkörnyék-központ” községi jogállású volt, s ezeket a településeket folyamatosan városi címmel ruházták fel. A helyi lobbik is egyre több község várossá-nyilvánítását kényszerítették ki. Mindezek nyomán a kilencvenes évek elejére a városi rangú s a sokoldalú városi funkcióval rendelkező települések (legalább „komplett” kisvárosok) köre közel megegyezett egymással (1990. január 1-jén 166 város).

1. ÁBRA

A települések várossá nyilvánításának időpontja (Dates of Pronouncing Settlements Being Cities)

Megjegyzés: 1=1945 előtt; 2=1945–1964; 3=1965–1984; 4=1985–1989; 5=1990–1997; 6=1998 és később.

Forrás: Saját szerkesztés.

Még a kilencvenes évek derekán is olyan községek várossá-nyilvánítására került sor, melyek rendelkeztek több-kevesebb városi szerepkörrel (1995. január 1-jén 194 város). Mivel azonban a magyarországi településhálózatban legfeljebb 190–200 városi funkciójú település található, nyilvánvaló, hogy a kilencvenes évek végén, még inkább az ezredforduló után már szinte kizárólag városi szerepkörrel nem vagy alig rendelkező községeket „léptettek elő” a közigazgatási rendszerben. A városi címmel rendelkező települések száma valószínűleg a közeljövőben tovább fog gyarapodni, és nehéz megjósolni, hogy a folyamat hol áll meg. Hajdú Zoltán a 2000-es adatok ismeretében még 250 köré tette a számot, amely azonban már másfél év alatt is túlhaladottá vált (Hajdú 2001, 285). Tóth József becslése 1996-ban jóval merészebb volt, ő 2010 körülre 300–310 város meglétét prognosztizálta (Tóth 1996, 583). Ám időközben már tucatnyi olyan település is városi rangot kapott, amelyeket Tóth József sem sorolt a városi cím várományosai közé. A városi rang megszerzése ma elsősorban presztízskérdés, „politikai ügy” a települések vezető testületei és lakói számára, adományozásával a mindenkori kormányzat „politikai tőkére” tud szert tenni. A várossá nyilvánítás ma semmiféle (közvetlen) anyagi előnnyel nem jár, igaz, semmilyen, a városi jogállásból fakadó kötelezettséget sem jelent. S mára gyakorlatilag nem maradt olyan községünk, amely egy valamelyest is szigorúbb kritérium-rendszer alapján joggal aspirálhatna a városi címre.

A várossá nyilvánítások „túllépését” a valódi városok körén, a csak címmel rendelkező városok számának szaporodását értékelve hangzik el napjainkban jó néhány kritika a jelenlegi várossá nyilvánítási gyakorlatról.¹

- A kritikus megnyilvánulások egy része szigorítaná a jelenlegi „liberális” várossá nyilvánítási gyakorlatot. Kétségtelen, hogy az 1990. évi önkormányzati törvény a korábbi visszasságok elkerülése végett (erőszakos település-összevonások, a társadalmi igazságosság megsértése a városok egyoldalú fejlesztésével stb.) szélesre tárta a kaput a várossá nyilvánítások előtt. Az Alkotmány 1990. évi módosítása és az önkormányzati törvény lényegében megszüntette a falu (község) és a város közötti jogi különbségeket, kimondva, hogy „A helyi önkormányzatok alapjogai egyenlőek”, illetve a várossá nyilvánítás feltételét igen megengedően megfogalmazva: „A nagyközség a várossá nyilvánítását kezdeményezheti, ha a városi cím használatát fejlettsége, térségi szerepe indokolja”. (1995-ben a Belügyminisztérium ugyan közleményben tette közzé a várossá nyilvánítás követelményeit, de ezt a gyakorlat láthatóan figyelmen kívül hagyja. Ez a közlemény a városi szerepkör tradícióit, történelmi értékek meglétét, középfokú oktatási és igazgatási intézményeket – bíróság, földhivatal, rendőrkapitányság stb. –, városias arculatot, a szolgáltatások városi színvonalát, gazdasági fejlődést [?] kíván meg a várossá nyilvánítandó településektől.²) A városok és falvak között az alá-fölrendeltségi viszony helyébe mellérendeltségi viszony lépett. A törvényhozás felértékelte a települési önkormányzatok politikai és igazgatási szerepét, egyben súlytalanná tette a megyei szintet. A városi jogállás ettől kezdve valójában már csak városi címet jelentett. Ez teszi érthetővé a rendszerváltozás óta eltelt másfél évtized felgyorsult „városodását”. 1991 és 2005 között (a választások éveit kivéve, amikor várossá nyilvánítási moratórium van érvényben) minden évben sor került újabb települések várossá nyilvánítására. Ez alatt a 15 év alatt a városok száma 123-mal növekedett; a városok számának növekedése gyorsabb ütemű, mint volt a nyolcvanas években. Megjegyezzük, hogy a megyei városokká válás kritériumai is felpuhultak: már minden 50 ezer lakosnál népesebb város aspirálhat e címre, s azok a megyeszékhelyek is, amelyeknek lélekszáma ennél kisebb (Szekszárd, Salgótarján). (De valójában nem került meghatározásra e jogállás specifikuma, a „megyei jog” – épp a megyei szint gyengülésével párhuzamosan – nem jelent ténylegesen többletjogokat.)

Érthető, hogy a fentiek figyelembevételével, meg az utóbbi években városi rangot nyert települések szerepkörét, települési pozícióit ismerve felmerül (s ilyen javaslatok el is hangzanak), hogy *nem kellene-e szigorú követelményrendszert kidolgozni*, ahhoz ragaszkodni a városi rang odaítélésekor, vagyis – gyakorlatilag – *bezárni az ajtót az újabb várossá nyilvánítások előtt*.³

- A másik nézet szerint viszont ha már újabb és újabb községek nyerték el a városi címet, akkor azokat „valódi” városokká kell fejleszteni, „ellátni” városi intézményekkel, térségi központtá emelni őket.

Mindkét megközelítés, ill. megoldási javaslat vitatható, számos érv szól ellenük. Különösen az utóbbi javaslat – vagyis a faluvárosok várossá fejlesztése – ellen:

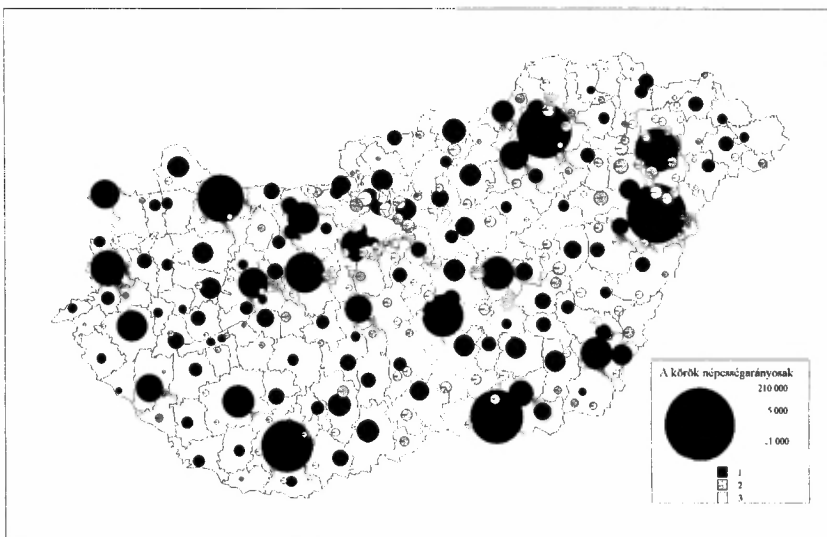
- A közel 100, jóformán semmilyen városi funkcióval, központi szerepkörrel – sőt városi tradícióval, városi jellegű társadalommal, településképpel stb. – nem rendelkező „falu” várossá fejlesztése rendkívüli volumenű beruházást igényelne, ez újabb társadalmi igazságtalanságot szülne; ugyanis az ilyen-olyan szempontok alapján, s nem a településhálózati szükségszerűségből fakadóan „várossá lett” településeket csak környezetük rovására lehetne várossá csinálni – ha egyáltalán lehetne.
- Egy „valódi város” felépítése direkt és közvetett értelemben egyaránt csak részben – s talán kisebb részben! – állami feladat, noha kétségtelenül elősegíthető állami eszközökkel. Ám egy valódi városi szerepkörre, településhálózati-társégi központi funkcióra alkalmatlan településbe nehéz városi feladatok ellátására vállalkozói tőkét csalogatni, rábírnivalakit piaci elven működő városi intézmények alapítására, ill. üzemeltetésére.
- Végül a legtöbb esetben *nincs is szükség* az adott kistérségben újabb városi funkciójú központ kialakítására. Kiterjedtebb városhiányos térségek ugyanis ma már nem találhatók az országban, különösen ha a városi jogú településeket vesszük figyelembe. Ugyanis minden megyében található jó néhány, 1990 után városi címhez jutott település, noha kimutathatók „kedvezményezett” településcsoportok és térségek. Az új városok egy része a fővárosi agglomerációban található „alvótelepülés”, amelyek várossá nyilvánítása csak magas népességszámukkal indokolható, de funkcionális értelemben, szerepkörüket, vagy külső képüket tekintve kevés városias jegyet mutatnak fel (pl. Göd, Gyál, Vecsés, Budakeszi, Üllő, Pilis stb., vagy Miskolc agglomerációjában Felsőzsolca, Emőd). Feltűnően megszaporodott a városok száma a tradicionálisan elmaradott vagy depressziós területeken mintegy vigasztalóként hátrányos helyzetükért (pl.: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében: Ibrány, Nagyhalász, Nagyecsed, Dombrád, Máriapócs stb.; de lehetne folytatni a sort Borsod vagy Hajdú-Bihar megyei példákkal is). Jól elkülöníthető a várossá vált települések közt néhány jellegzetes településcsoport is. Városi címet kaptak azok a települések is, amelyek egykor mezővárosként vagy járási székhelyként valóban betöltöttek térszervező szerepet, ám ez idővel elhalványodott (Tét, Pannonhalma, Csenger, Devecser, Sellye stb.). Az új városok közt kitüntetett helyet foglalnak el az elmúlt évtizedekben szép pályát befutó üdülőtelepülések is (Zalakaros, Hévíz, Harkány, Visegrád, Balaton-földvár stb.). Az alföldi kismezővárosok közül jó néhány igyekezett visszaszerezni tradicionális városi címét (pl. Jászárokszállás, Tiszaföldvár, Tótkomlós stb.).

De még a valódi városok területi eloszlása is azt sejteti, hogy városi javakkal ellátatlan területek alig fordulnak elő Magyarországon. Ilyen területnek ma legfeljebb Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi sávja, a Sárospatak–Encs–Edelény–Putnok vonaltól északra eső terület tekinthető, ahol esetleg a városi jogú Szendrő juthatna településközponti szerepkörhöz, Bihar déli harmada, ahol Komádi városi funkciói-

nak fejlesztése lehetne indokolt, az Őrség – Őriszentpéter ugyan hagyományos kis központja a környező falvaknak, de nem város funkcionális értelemben – tekinthető városiányos térségnek, de egyenként oly kicsiny területnek kellene eltartani egy-egy várost, hogy valószínűtlennek látszik e területeken is életrevaló kisváros felnövekedése. Ezt a városi szolgáltatások iránti igény szint növekedése is kétségesse tenné; egy-egy kis volumenű, ezért sokoldalú „ellátást” nyújtani nem képes intézmény letelepítése nem elégítené ki a városi javak iránt mutatkozó igényt. (Pl. egy általános gimnázium létesítése – mely szükségszerűen nem nagyon tudna párhuzamos, így többféle specializációt nyújtó osztályokat fenntartani, nagyszámú tanárt foglalkoztatni – nem oldaná meg a középfokú oktatás iránt mutatkozó igényt.) A városi rangú, falusi funkciójú települések várossá fejlesztésének szükségességét, indokoltságát az egyes kistérségek „városellátottsága” alapján is megítélhetjük. Az országban alig néhány olyan kistérség található, amelyben nem alakult ki „valódi” város; ilyen a cigándi, a csepregi, őriszentpéteri és az adonyi kistérség (2. ábra). E kistérségek városi rangú településeinek várossá fejlesztése indokoltnak látszik, ám ennek sikere ezen városok esetében is kérdéses.

2. ÁBRA

A kistérségek városellátottsága (City Provision of Micro Regions)

Megjegyzés: 1 = teljes értékű városok; 2 = részleges funkciójú kisvárosok; 3 = városi funkció nélküli városi rangú települések

Forrás: Saját szerkesztés.

Őriszentpéter – mint említettük – hagyományos központja az Őrségnek, ám ez mindig is inkább érzelmi síkon nyilvánult meg, mint materiális kapcsolatban (őrségi identitástudat). A környező községekkel alapfokú intézményei – gyógyszertár, könyvtár, élelmiszerboltok, református lelkészség, fodrász, némi munkaerő-vonzás

stb. – tartanak kapcsolatot. Kistérségében mindössze hétezeren élnek ez a lélekszám városi intézmények fenntartásához aligha elegendő. Hasonló a helyzet a csepregi kistérségben; itt 11 ezren élnek s noha *Csepreg* valaha élenkforgalmú mezőváros s járási székhely volt, de Kőszeg (14 km-re Csepregtől) és Szombathely (22 km) konkurenciáját is figyelembe véve ugyancsak kérdéses valódi kisvárossá fejlesztésének lehetősége. A cigándi kistérségben már 18 ezren élnek, s a Bodroghöz keleti fele meglehetősen messze esik városi központjaitól, Sátoraljaújhelytől és Sárospataktól. Az itt fekvő falvak városi javakkal való ellátása mindig problematikus volt, a két világháború között járási kirendeltség létesítésével próbálkoztak (Ricse székhellyel). De Cigánd a faluvárosok fejlettségi rangsorának is a legvégén áll, állapota a falvak között is kedvezőtlen lenne, valódi kisvárossá fejlesztése eléggé reménytelennek tűnik. (Ami nem jelenti azt, hogy néhány városinak minősülő intézmény – pl. mentőállomás – idetelepítése ne lenne indokolt.) A Bodroghöz keleti felében a városi javakhoz való hozzáférést talán a Kisvárdával való érintkezés lehetőségének javítása oldaná meg. A többi kistérségben is csupán néhány faluváros városi szerepkörének gyarapítása indokolt. A berettyóújfalui és sarkadi kistérség határzónájában fekvő falvak városi javakkal való ellátását javítaná a közel 6 ezer lakosú *Komádi* városi szerepkörének bővülése. A hajdúhadházi kistérség keleti fele semmilyen kapcsolatban nincs Hadházzal (annál inkább Debrecennel), de itt Nyíradony és Vámospercs is rendelkezik városi ranggal. Közülük talán Nyíradony (8000 lakos) aspirálhatna városi szerepköre gyarapítására. Néhány aprófalvas körzet faluvárosai látszólag „térsegi” szerepet töltenek be; ilyen település Szendrő, Gönc, Zalalövő, Pálháza, Villány, Kadarkút stb. De térsegi szerepük alsó fokú funkcióik vonzására támaszkodik, Őriszentpéterhez hasonlóan. „Fejlesztésüknek” is inkább a sokoldalú alsó fokú szerepkörük kiépítésére kellene irányulnia. Közülük Szendrő a korábbi településhálózat-fejlesztési elképzelésekben a várossá fejlesztendő települések között szerepelt a Bódva- és a Rakaca-völgyi, meglehetősen elesett, hátrányos helyzetű falvak helyzetének javítása érdekében. Szendrő valóban Edelény vagy még inkább Kazincbarcika „társközpontja” lehetne, noha kiterjedt potenciális hinterlandján meglehetősen kevesen élnek. Néhány további, elsősorban a budapesti agglomerációban fekvő faluváros városi funkcióinak gyarapodását nagy népességszámuk fogja támogatni (Fót, Göd, Pomáz, Szigethalom stb, illetve esetleg Dévaványa, Nyíradony, Sándorfalva stb.).

Az elmondottak nem jelentik azt, hogy ha szakmailag indokolt, egy-egy városi intézményt – pl. mentőállomást, okmányirodát, középiskolát ne lehetne vagy kellene a faluvárosokba telepíteni, ám a közel száz „ez a falu város” típusú település többségének valódi várossá fejlesztésére nincs mód, s ez nem is látszik szükségesnek.

Sokkal könnyebben megoldhatónak tűnik a „rolólehúzás”, vagyis az újabb város-sá nyilvánítások megakadályozása a városi cím kritériumainak szigorításával. Azonban ez is erősen vitatható megoldás, elsősorban az „igazságosság” szempontjából. Ezzel nem sikerülne elérni az óhajtott célt, vagyis a városi rangú és funkciójú települések megfelelőésének megteremtését. Továbbra is fennmaradna sok tucat faluváros, ha csak nem vennék vissza e települések városi rangját, ami minden bizonnyal keresztülvihetetlen. S a városi rang adományozásának leállítására igazság-

talan is lenne a további aspiráns szempontjából, melyek épp úgy *nem* érdemelnék meg a városi címet, mint fürgébb társaik.

Ami a bevezetőben említett harmadik lehetőséget illeti – tudniillik a város és a község közigazgatási megkülönböztetésének megszüntetését –, ez közigazgatás-tudományi kérdés, kívül esik kompetenciánkon, s így e kérdéskört nem tárgyaljuk.

Mi lehet tehát a terület- és településfejlesztés, ill. a „közigazgatás” feladata e téren? Elképzelhető ugyan némi következetesség a várossá nyilvánítási gyakorlatban, de nem lenne célszerű radikálisan véget vetni a „falvak” várossá-emelésének. (Az sem hagyható figyelmen kívül, hogy egy-egy várossá nyilvánítási folyamat jelentős erőfeszítésre készítheti a helyi társadalmakat, dinamizálja azokat, tehát pusztán a városi rang reménye is hasznossá válhat.)

Másrészt a településfejlesztéssel kapcsolatban álló intézményeknek, testületeknek munkájuk során tudatosítani kell, hogy a településhálózat, ezen belül a városhálózat *hierarchikusan tagolt rendszer*, a fejlesztési célkitűzéseket a funkciók hierarchiájához kell rendelni, s nem a közigazgatási ranghoz. Ez természetesen azt is jelenti, hogy a valós hierarchiáról ezen intézményeknek *naprakész információkkal kell rendelkezniük*.

Jegyzetek

¹ Szigeti Ernő már 1997-ben – amikor még csak 218 városi rangú település volt az országban – így írt: „A várossá nyilvánításokkal kapcsolatban – az előző évekhez, sőt évtizedekhez hasonlóan – szinte törvényszerűen újjáélednek a szakmai és politikai viták a városi cím adományozásának kérdésköréről, az új városok számáról és fejlettségéről, a várossá válás feltételeiről és szabályozásáról... A városodási folyamat ugyanis nem járt maradéktalanul együtt az urbanizáltság minőségi tényezőinek javulásával...” (Szigeti 1997).

² L. részletesen Csapó T.–Kocsis Zs. tanulmányát (1997).

³ Csapó T. és Kocsis Zs. nyugat-magyarországi vizsgálatai alapján szintén ezt javasolta: „Véleményünk szerint a várossá válás jelenlegi feltételrendszerén és folyamatán változtatni kell. Tudomásunk szerint megindult egy ilyen irányú vizsgálat...” (Csapó–Kocsis 1997). A szerzőpáros javaslatot tett a kritériumrendszerre is. Pl. a várossá nyilvánítás alsó népességhatása 2000 fő, a várossá nyilvánítandó település rendelkezzen „központi szerepkörökkel”, bizonyos intézményekkel, mint szakrendelőintézet, pénztintézet, múzeum, legyen fejlett infrastruktúrája s „szellemi kisugárzása”.

Irodalom

Beluszky P. (1967) A magyar városok központi szerepköre. – *Statistikai Szemle*, 542–563. o.

Beluszky P. (1973) Adalékok a magyar településhierarchia változásaihoz, 1900–1970. – *Földrajzi Értesítő*, 1. 121–142. o.

Beluszky P. (1999) *Magyarország településföldrajza*. (Általános rész). Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.

Beluszky P.–Győri R. (2004) Fel is út, le is út... (Városaink településhierarchiában elfoglalt pozícióinak változásai a 20. században). – *Tér és Társadalom*, 1. 1–41. o.

Beluszky P.–Győri R. (2005) *Magyar városhálózat a 20. század elején*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.

Beluszky P.–Győri R. (2006) A magyarországi városhálózat adottságai a városversenyben. – Horváth Gy. (szerk.) *Régiók és települések versenyképessége*. MTA RKK, Pécs, 236–293. o.

Csapó T.–Kocsis Zs. (1997) A várossá nyilvánítás elvi kérdései és a potenciális városok az Észak-Dunántúlon. – *Tér és Társadalom*, 1. 183–196. o.

- Gyáni G.–Kövér Gy. (1998) *Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Hajdú Z. (2001) *Magyarország közigazgatási földrajza*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.
- Kara P. (1998) Várossá válások az önkormányzati rendszerben. – *Gazdaság és Gazdálkodás*. Április. 265–267. o.
- Rechnitzer J. (2002) A városhálózat az átmenetben, a kilencvenes évek változási irányai. – *Tér és Társadalom*. 3. 165–183. o.
- Szigeti E. (1997) Urbanizáció, városhálózat, várossá-nyilvánítás. – *Territoriális Statisztika*. 1. 66–82. o.
- Tóth J. (1996) A településrendszer. – Perczel Gy. (szerk.) *Magyarország társadalmi-gazdasági földrajza*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 539–584. o.

THIS VILLAGE IS A TOWN!

PÁL BELUSZKY – RÓBERT GYŐRI

In Hungary there are around 200 settlements with town functions and there are 300 towns nowadays. The fact that many towns do not have town functions makes the question: do we have to make the criteria of town pronouncing more strict (make town pronouncing slower), and can the village-towns (around 100) be developed into towns? There is no possibility, nor need according to the authors – giving town functions to the settlements and minimal growth in towns is needed – being strict in town pronouncing is opposite to the principle of justice (because the justness of some present towns can be questioned). Changing on town pronouncing is not reasonable.